

Yttrande Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning, världens möjlighet

(dnr M2019/00661/S)

Länsstyrelsen i Jönköpings län yttrar sig över Agenda 2030-delegationens slutbetänkande Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning, världens möjlighet (SOU 2019:13).

SAMMANFATTNING OCH ÖVERGRIPANDE SYNPUNKTER

Länsstyrelsen i Jönköpings län bedömer att Agenda 2030-delegationens slutbetänkande lämnar en väl genomarbetad analys och många viktiga förslag i arbetet med att genomföra Agenda 2030 och verka för de globala målen för hållbar utveckling i Sverige. Länsstyrelsen bedömer att det är av stor vikt att Agenda 2030 på ett tydligt sätt integreras i berörda aktörers uppdrag och mål, för att arbetet inte ska tappa fart och för att den vilja till förändring som nu finns på många håll och hos många aktörer ska kunna tas tillvara.

SYNPUNKTER PÅ BETÄNKANDETS FÖRSLAG

Kapitel 3 Agenda 2030 och hållbar utveckling

Länsstyrelsen i Jönköpings län ställer sig bakom förslaget att Agenda 2030 får utgöra definitionen av hållbar utveckling. Länsstyrelsen vill särskilt understryka och välkomna delegationens tydliggörande att Agenda 2030 inte är ett tvärgående perspektiv utan en sammanhållen målstruktur som bland annat förenar ett stort antal redan etablerade perspektiv. Delegationen lyfter med fördel hur dessa övergripande principer (t.ex. mänskliga rättigheter, jämställdhet), specifika gruppers villkor och rättigheter (t.ex. nationella minoriteter, personer med funktionsnedsättning), eller enskilda frågor (t.ex. alkohol och tobak, livsmedel) relaterar till Agenda 2030 och kommer samman i det övergripande målet om en hållbar utveckling.

Länsstyrelsen ser det även som positivt att delegationen vid flera tillfällen i betänkandet diskuterar förekomsten av målkonflikter i arbetet med genomförandet av målen och delmålen i Agenda 2030. Att genomförandet av åtgärder kan gynna vissa mål medan andra mål missgynnas är viktigt att belysa och påminna om, för att aktörer därefter ska kunna göra avvägningar kring

vilka åtgärder som i slutändan är mest ändamålsenliga i arbetet för hållbar utveckling.

Kapitel 4 Sveriges åtagande kräver handling

Länsstyrelsen instämmer i delegationens slutsats att de utmaningar som Agenda 2030 utgör svar på, såsom klimatförändringar, ojämlikhet och folkhälsa, är så stora att Sverige inte har råd att inte agera. Sverige må vara världsledande inom flera områden, men samtidigt uppfylls, precis som delegationen påpekar, för Sveriges del endast cirka 20 procent av de globala indikatorerna för Agenda 2030. Med tanke på Sveriges internationellt sett mycket goda förutsättningar för att arbeta med hållbar utveckling torde takten för att uppnå en större måluppfyllelse och sluta gapet mellan mål och resultat (genomförandegapet) kunna ökas betydligt. Detta gäller inte minst inom klimat- och miljöområdet.

Att hållbar utveckling görs till ett övergripande mål för politiken är i ljuset av detta avgörande. Länsstyrelsen bedömer delegationens förslag om att skapa förutsättningar för ett genomförande av Agenda 2030 inom staten som viktiga. Det är angeläget att målen i Agenda 2030 beaktas i all löpande verksamhet som sker, men även att det tvärssektoriella arbetet inom staten utvecklas.

Inom länsstyrelserna sker nu mycket arbete med integrering av Agenda 2030 i den egna verksamheten. Precis som delegationen påtalar arbetar länsstyrelserna med många av agendans målområden. Utveckling krävs dock vad gäller de tvärssektoriella perspektiven, liksom integrering av agendan i styr- och ledningssystem. För att utveckla detta krävs att tid och resurser avsätts. Länsstyrelsen instämmer därför i delegationens slutsats att styrningen av de statliga myndigheterna är mycket viktig, och att regeringen tydligt bör peka ut vilket ansvar myndigheterna har i genomförandet av agendan.

Vidare ser Länsstyrelsen positivt på att delegationen på ett tydligt sätt lyfter barn och ungas möjligheter till delaktighet i arbetet för att uppnå de globala målen, liksom att ett barn- och ungdomsperspektiv inkluderas i arbetet.

Kapitel 7 Stärkta förutsättningar för staten

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen om Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet, liksom ett tydliggörande av att myndigheterna ska arbeta för hållbar utveckling genom ett tillägg i myndighetsförordningen. Tydliggörande av uppdragen för de statliga aktörerna utgör en mycket viktig del i att få kraft i genomförandet av agendan.

Länsstyrelsen instämmer vidare i att arbetet bör ske genom ett förstärkande av ordinarie processer. För att myndigheterna ska kunna göra fullvärdiga analyser och bedömningar av hur man, inom respektive verksamhetsområde, på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt ska arbeta för hållbar utveckling krävs dock att tillräckliga resurser och kompetens tillsätts. För det fall extra resurser i form av

utökade medel inte tillskjuts till myndigheterna är det av extra stor vikt att myndigheternas uppdrag kring Agenda 2030 och hållbar utveckling är tydliga, för att myndigheterna därigenom själva ska kunna göra prioriteringar inom befintlig budgetram.

Kapitel 9 Stärkta förutsättningar för lokal och regional nivå

Länsstyrelsens roll och regional samverkan i arbetet med Agenda 2030

Länsstyrelsen bedömer förslagen som berör den regionala och lokala nivån som väl avvägda och viktiga för genomförandet av Agenda 2030. Länsstyrelsen välkomnar de förslag som är riktade till länsstyrelserna.

Förslaget om ett samverkans- och informationsuppdrag om Agenda 2030 till länsstyrelserna är ett uppdrag som länsstyrelserna hade i regleringsbrevet för 2018 och som länsstyrelserna påbörjat ett arbete med att implementera. Länsstyrelsen välkomnar förslaget att detta uppdrag ska återinföras i regleringsbrevet.

Att ge länsstyrelserna ett regionalt samverkansuppdrag bedömer Länsstyrelsen som lämpligt, då de uppdrag länsstyrelserna har omfattar i stort sett samtliga politikområden och Agenda 2030-mål. Därtill har länsstyrelserna stor erfarenhet av att göra avvägningar mellan olika mål, inbegripet att hantera målkonflikter och stimulera synergier, samt stor erfarenhet av samverkan med kommuner, näringsliv och organisationer.

Ett samstämt agerande på nationell, regional och lokal nivå är väsentligt för ett effektivt genomförande. Delegationen gör bedömningen att länsstyrelserna och landstigen har nyckelroller i det regionala arbetet med Agenda 2030. Länsstyrelsen instämmer i delegationens bedömning, men önskar ett tydliggörande kring roller och ansvar för Agenda 2030 på den regionala nivån. I slutbetänkandets kapitel sju påtalar delegationen att flera statliga myndigheter inom olika politikområden riktar verksamhet mot samma aktörer på regional och lokal nivå, och att brist på helhetsperspektiv kan hindra ett effektivt arbete för hållbar utveckling. Länsstyrelsen instämmer i bedömningen att denna risk föreligger, och vill därför ytterligare betona vikten av tydliga uppdrag till regionala aktörer. Såsom ovan nämnts har länsstyrelserna uppdrag kring och vana av att arbeta samordnande i länen, och kan därigenom bidra till att en gemensam bild av vad som ska göras och hur det ska göras skapas på regional nivå.

En aktiv samverkan med landstingen är en viktig del i det regionala arbetet med de globala målen, och Länsstyrelsen ser därför mycket positivt på delegationens förslag om att dessa två aktörer aktivt ska söka dialog och samverka utifrån sina respektive uppdrag.

Delegationen hänvisar även till att det råder oklarheter hos vissa kommuner och landsting om hur nationella mål och lagstiftning relaterar till Agenda 2030.

Som exempel lyfts miljömålen, folkhälsomålet, samt plan- och bygglagen (2010:900). Detta skapar osäkerhet om hur olika frågor ska kopplas samman på lokal och regional nivå. Här har Länsstyrelsen en viktig roll i att tydliggöra kopplingen mellan Agenda 2030 och dessa områden, men också att verka för förbättrade förutsättningar för kommuner och landsting att arbeta för de nationella målen som ett bidrag till genomförandet av Agenda 2030.

Utöver detta uppfattar Länsstyrelsen att det som många regionala och lokala aktörer i nuläget efterfrågar inte är ytterligare kunskaper om Agenda 2030, utan fördjupad förståelse för *hur* genomförandet ska ske och *hur* agendan ska integreras i ordinarie processer. Här spelar Länsstyrelsen en viktig roll i att utgöra dialogpartner och stöd för andra regionala aktörer kring hur vi går vidare från kunskapslyft till genomförande.

Kapitel 10 Forum för dialog

Förslaget om regionala Agenda 2030-forum

Länsstyrelsen välkomnar delegationens förslag om att länsstyrelserna får i uppdrag att arrangera regionala Agenda 2030-forum för olika sektorer och aktörer på lokal och regional nivå. Länsstyrelserna bör ha frihet att forma dessa forum efter vad som är ändamålsenligt i respektive län, och det är viktigt att länsstyrelserna samråder med landstingen om utformningen.

I Jönköpings län pågår redan en upparbetad samverkan mellan Länsstyrelsen och Region Jönköpings län, bland annat kring regionala samverkansträffar med länets kommuner kring Agenda 2030. Samverkansträffarna syftar bland annat till att sprida och fördjupa kunskaperna kring Agenda 2030 samt till att utgöra forum för erfarenhetsutbyte. Det är därmed viktigt att Länsstyrelsen, i nära dialog med Region Jönköpings län, får möjlighet att utforma de regionala Agenda 2030-forumen så de passar in i den regionala struktur för arbetet som redan tillskapats.

Länsstyrelsen och den regionala nivån bör också ha en delaktighet i det nationella forumet för Agenda 2030 som delegationen föreslår, och i rapporteringen av det svenska genomförandet av Agenda 2030. Länsstyrelsen bedöms kunna få en roll för lokal och regional uppföljning och utvärdering av Agenda 2030. Länsstyrelsen ingår idag i GD-forum, liksom i dess tjänstepersonsgrupp, som är en viktig arena för det gemensamma arbetet.

I förslagen om nationella och regionala Agenda 2030-forum lyfter delegationen att forumen bör representera en bredd av sektorer och aktörer, i synnerhet de som traditionellt har svårt att få tillgång till ordinarie samråd. Länsstyrelsen instämmer i denna bedömning, men skulle gärna se ett förtydligande av vilka grupper som avses och hur dessa grupper ska nås och inkluderas i arbetet.

Kapitel 13 Civila samhällets roll i genomförandet

Länsstyrelsen instämmer i att ett självständigt, öppet och livskraftigt civilsamhälle är en förutsättning för att en omställning till ett hållbart samhälle ska kunna komma till stånd, och att civilsamhället bland annat spelar en viktig roll i att ge en röst till människor och grupper som annars har svårt att komma till tals. Länsstyrelsen instämmer i att regeringen och statliga myndigheter bör verka för att öka långsiktigheten vid statlig bidragsgivning till civila samhällets organisationer.

Länsstyrelsen önskar dock ett förtydligande kring vad som avses med att det offentliga i sin verksamhet systematiskt ska prioritera och motivera sin bidragsgivning utifrån hållbar utveckling. Detta synsätt kan förvisso bidra till genomförandet av Agenda 2030, men riskerar också leda till att organisationer och föreningar med andra mål och inriktningar diskvalificeras eller nedprioriteras vid bidragsgivning. Syftet med att det offentliga stöttar civilsamhället ekonomiskt är inte enbart att stötta vissa typer av verksamheter utan även att möjliggöra organisering och fri åsiktsbildning, och de bidragsgivande myndigheterna bör så långt det är möjligt värna civilsamhällets frihet och självständighet.

Kapitel 15 Att kommunicera Agenda 2030

Länsstyrelsen instämmer i delegationens bedömning att regeringen och de statliga myndigheterna bör kommunicera och tillgängliggöra hur den egna verksamheten bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Det finns även behov för kommunikation om Agenda 2030, samt vad en omställning till en hållbar utveckling omfattar och innebär. Kommunikation på den regionala och lokala nivån är av stor vikt för att öka kännedomen kring hållbar utveckling och bidra till ökad samverkan. Länsstyrelsen menar att de lokala och regionala perspektiven på Agenda 2030 och de globala målens uppfyllande är viktiga för att skapa drivkraft bland länens aktörer för genomförandet av agendan.

Länsstyrelsen delar delegationens bedömning om att det föreligger ett behov av ett sammanhållet digitalt tillgängliggörande av uppföljningen av genomförandet. Länsstyrelsen vill understryka att data och statistik åtkomlig för aktörer som underlag för såväl beslutsfattande som ansvarsutkrävande även är av vikt för informerade beslut, prioriteringar och ansvarsutkrävande på den regionala och lokala nivån. Här kan de nyckelindikatorer som utvecklats under ledning av Rådet för främjandet av kommunala analyser (RKA) vara av betydelse.

Detta yttrande har beslutats av landshövding Helena Jonsson, efter föredragning av vikarierande enhetschef Hanna Ekner. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Karin Hermansson deltagit.